

К.пед.н., Кришталь А.О.

Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля

Національного університету цивільного захисту України

**Соціально-психологічні детермінанти
становлення навчально-професійної мотивації
майбутніх фахівців цивільного захисту**

Процес професійної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту зосереджений не лише на здобуванні загальнонаукових та спеціальних знань, професійно необхідних умінь, навичок та компетентностей, а й на формуванні усвідомленого ставлення до майбутньої професійної діяльності, задоволенні соціальних потреб та пізнавальних інтересів, формуванні волі, дотриманні загальнолюдських цінностей та морально-етичних принципів тощо. Плацдармом на шляху від усвідомлення означених потреб до їх дієвого втілення є саме навчальна діяльність у профільному закладі вищої освіти.

Успішна реалізація майбутнього фахівця цивільного захисту у подальшій професійній діяльності залежить напряду залежить від рівня його вмотивованості. Проблема становлення навчально-професійної мотивації майбутніх фахівців цивільного захисту є доволі актуальною, зважаючи на специфіку умов їхньої професійної підготовки (проживання в гуртожитку, несення служби, посиленна фізична та стройова підготовка, регламентований режим дня тощо) та складні реалії сьогодення (пандемія COVID 19, економічна нестабільність тощо).

Різним аспектам професійної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту присвячені праці Н. Вовчатої, І. Гуріненко, Л. Ішичкіної, М. Козяра, О. Парубка та ін. (основні засади професійної підготовки); О. Бикової, М. Омельченка та ін. (готовність до професійної діяльності); О. Іващенко, С. Крука, Ю. Ненько, Т. Ткаченка та ін. (формування та професійно необхідних

компетентностей та якостей). Що стосується мотивації, то це питання у різні часи досліджували Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, К. Гольдштейн, Е. Ільїн, І. Козова, Г. Костюк, О. Кревська, О. Леонтьєв, Б. Ломов, А. Маслоу, С. Рубінштейн, К. Юнг, М. Ярошевський та ін. як запоруку становлення особистості.

Поняття «мотиваційна сфера особистості» трактують як «складне психічне утворення, що є ієрархізованою динамічною системою, в якій певним чином підпорядковані, взаємозв'язані та взаємозумовлені потреби, мотиви й цілі» [1, 33], «складне утворення, пов'язане зі складністю психічної структури і психічних процесів, які впливають на будь-які форми активності людини, але не завжди безпосередньо пов'язані з зовнішньо спостережуваними діями як переживання, мислення, прийняття рішень, бездіяльність тощо» [2, 45] тощо. Опираючись на класичні трактування поняття «мотиваційна сфера особистості» у довідниках та підручниках з психології, аналіз наукових джерел та емпіричний досвід, надалі притримуємося думки, що мотиваційна сфера особистості – це складне динамічне психічне утворення, що містить всю сукупність мотивів, найстійкіші з яких становлять центр (стрижень) усієї сфери, тобто спрямованості особистості, зокрема і в навчально-професійній діяльності.

Спробуємо виокремити основні соціально-психологічні детермінанти становлення навчально-професійної мотивації майбутніх фахівців цивільного захисту, що характеризуються низкою специфічних ознак:

- особливості організації освітнього процесу у профільному ЗВО;
- індивідуально-психологічні особливості майбутніх фахівців цивільного захисту (стать, вік, належність до атестованого/неатестованого змінного особового складу; рівень навчальної і фізичної підготовки; наявність/відсутність попереднього досвіду військової служби, працевлаштування тощо; наявність/відсутність організаційних та командирських навичок; рівень інтелектуального розвитку і здібностей,

самооцінка, характер взаємодії з іншими здобувачами освіти, рівень домагань тощо);

- соціальні передумови, внутрішні та зовнішні очікування; інтереси, потреби, ідеали тощо;
- особистісні особливості науково-педагогічних працівників (атестований/неатестований постійний особовий склад, наявність/відсутність педагогічної освіти, досвід практичної діяльності в службі цивільного захисту, участь в антитерористичних операціях тощо)
- особливості міжособистісної взаємодії «майбутній фахівець цивільного захисту ↔ викладач»;
- формування позитивного ставлення до майбутньої професії, володіння чітким уявленням про її сутність, розуміння мети і результату вивчення загальних і професійних обов’язкових та вибіркових навчальних дисциплін;
- специфіка навчальної дисципліни (аудиторні/виїзні заняття, наявність/відсутність нормативно-правових документів для обов’язкового опрацювання тощо) тощо.

Провідною метою всіх закладів вищої освіти є формування у здобувачів освіти внутрішньої готовності до навчально-професійної діяльності.

Література:

1. Козова І.Л. Психолого-педагогічні чинники розвитку мотивації учіння студентів вищих медичних навчальних закладів : дис. ... кандидата психологічних наук : 19.00.07 / Козова Ірина Любомирівна. – Івано-Франківськ, 2019. – 269 с.

2. Кревська О.О. Мотиваційні чинники професійної самоефективності особистості : дис. ... кандидата психологічних наук : 19.00.01 / Кревська Ольга Олександрівна. – Луцьк, 2018. – 213 с.